

ОСТАННІ НОВИНИ

- 18:58 Зброні «лого річки»: що відомо про український дрон «Бегемот», який уразив міст у Чондрі
- 18:02 Що кинули у каструлю, щоб рис вийшов ідеально розсмаканим
- 15:42 «Банди вранцівників»: в ООН закликали відсторонити росіян від міжнародних місій
- 15:16 Трампа робить ставку на патріарха: хто може стати поспричинником між Московою та Києвом
- 15:10 Рада ухвалила закон про оподаткування цифрових платформ
- 13:03 Судити виводять, а я готую смакоти: як приготувати часникові стрипки
- 14:53 10 порадунь — і без прав: в Україні готують жорсткі зміни для водіїв

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланців Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливо. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

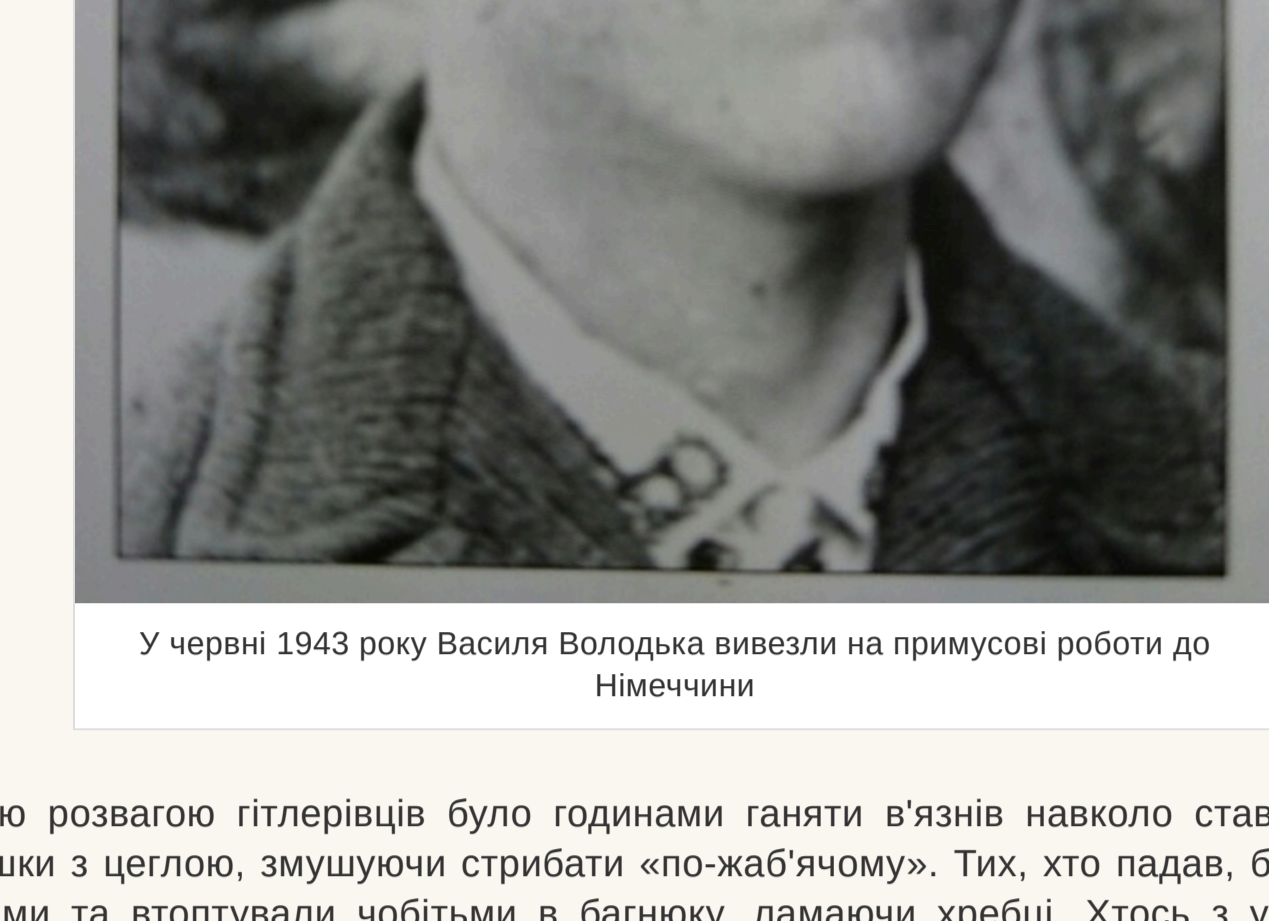
Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, урядже залізничної лінії Тробінген — Балінген — Ротвайль, Воскресозані загоном охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одні іншому не завважає.

«В гестапівській тормі Neue Bremm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібенького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітком розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вульній шахті в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпопулярніших в'язниць Neue Bremm, в тій самій землі Саарланд. Це була «розширена польцейська торма» для чоловіків і жінок, де «визбували покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонени різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував Василь Володько. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися пію себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помираєш у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірною ставка-резервуара для засиня пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багно, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо він залишався живи, жертву вибирали довільно й топили у ставку. Якщо нацистський в'язень відважився спробувати випрясти з води, його били дерев'яною жердочкою по голові.

Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор Бурхад Йеллоннек писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який виландою його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідеальні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Löscheich (ставка для засиня пожежі), то присів навпочіпки, скрестив руки за головою та зробив кілька стрибків уперед. За який миттєв він здався правничому розкладанню...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повисених»

Гестапівська в'язниця Neue Bremm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, був другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Францвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страубурга. Це був єдиний табір Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трьох Рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибеніці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повисених, і засвоювали урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенхан та інші, загалом сім таборів.

— Яюсь ми бачували майданчик, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію у воді. Нюзи отухли. Відірвалися рани. Два тижні відлежав в лікарні, приміщення для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати згорілі сланці. Ми дробили їх, подавали термічному розкладанню і так добували палне для танків і літаків.

Одного разу хлопцеві знепритомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисьмо Шак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «чумними шак-шак» на здорових тілах німецького народу». І ставився до них відповідно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точні кількості з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропо не шрамими. Пізніше націоналі соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрачали не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41.5 тисячі осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, місечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затумував злість і, прийшовши до влади, видав наказ побудувати поруч із містом табір смерт так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур. — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дитя пію стрипки, вивалися в бараків... Але вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй виллестися, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірапати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в баракі, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

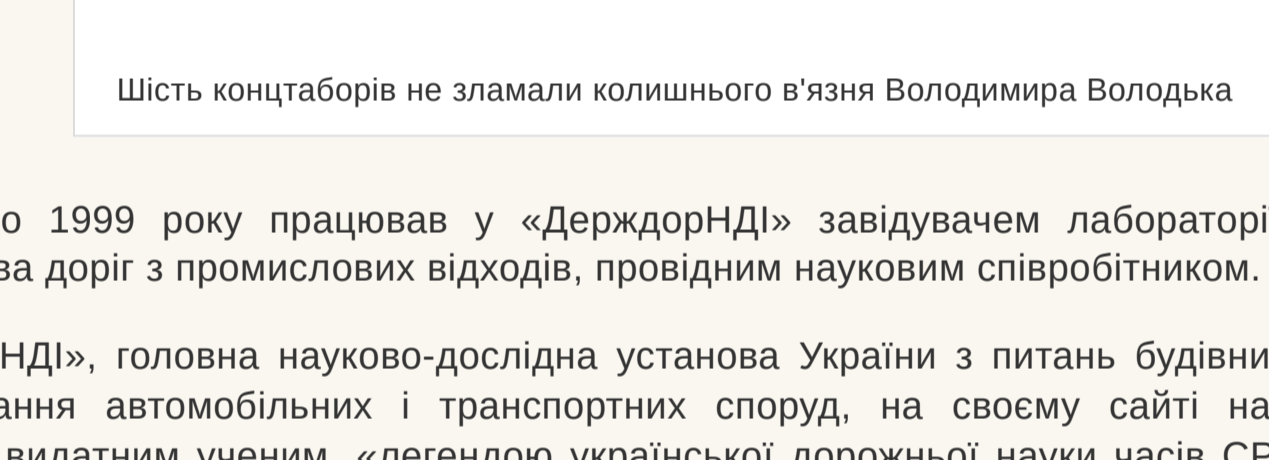
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок очікувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Через рухалася поспіль: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так затягнули до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підом о п'ятій ранку, шукуючи, перекид. У баракі, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагалися приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору вивели солдатів, 26 квітня 1945 року, понакла в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до табору у середині Німеччини. 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїтти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели тією охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сим тисяч скелетів, обтягнутих шкорою. Ми не їли, піли з калюж. Під час «Маршу смерті» охоронці багштемні («Встапи»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із вертлкі будинку вибігли німецькі дівчатка. Зупинили як уколани та стали на нас дивитися. Це мене артувало: він не став убивати при дитях. Вилежав і пішов далі, а в втрапив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підбравли американські солдати.

Яме померти багало разів: і в Neue Bremm, і в Нацвайлер-Штрутгоф, і в таборах Кокем-Буттіш, Шомберг або Дахау... Але вжив. Коли у мене після перебуття до Радянського Союзу люди в орванях» почали залутувати: «Я ж так вицілю?» і відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довог: хворе серце, ноги, кричав ночами...

Після війни Василь Павлович працював телесою. Закінчив Полтавський політехститут, а коли розумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматістрали». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Занятувався 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дожиттєвому будівництві» (1967 рік).

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

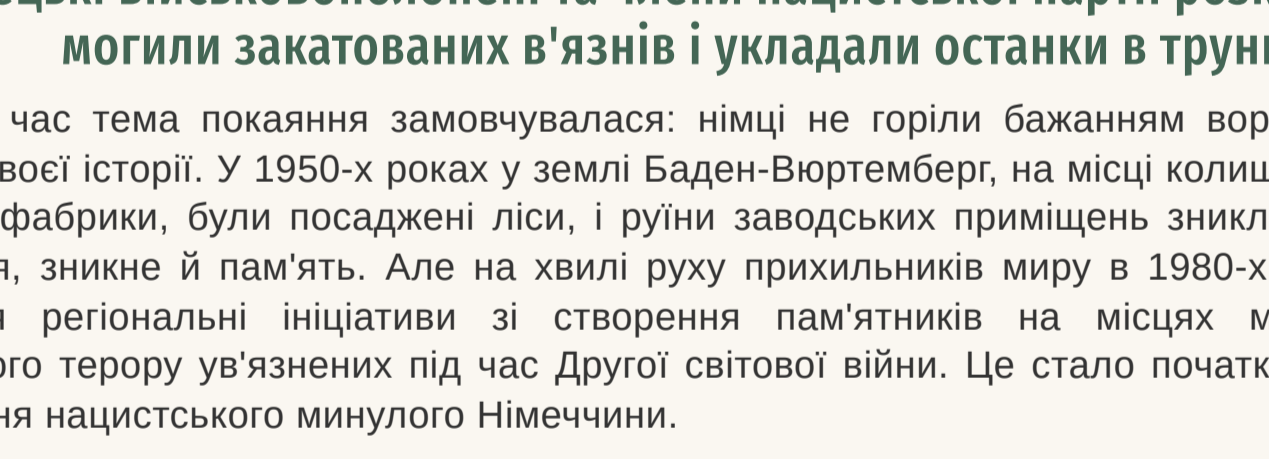
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

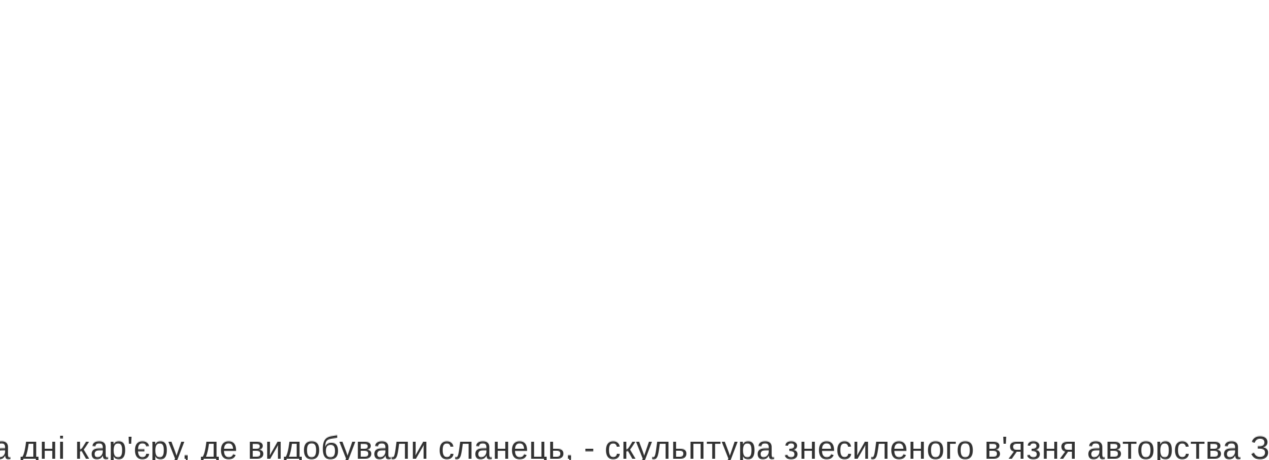
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

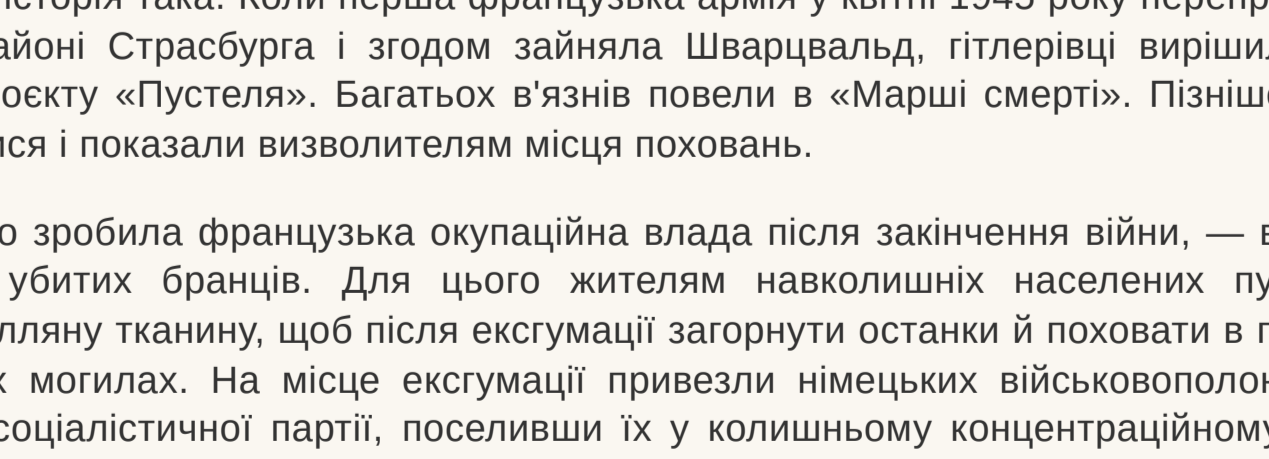
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

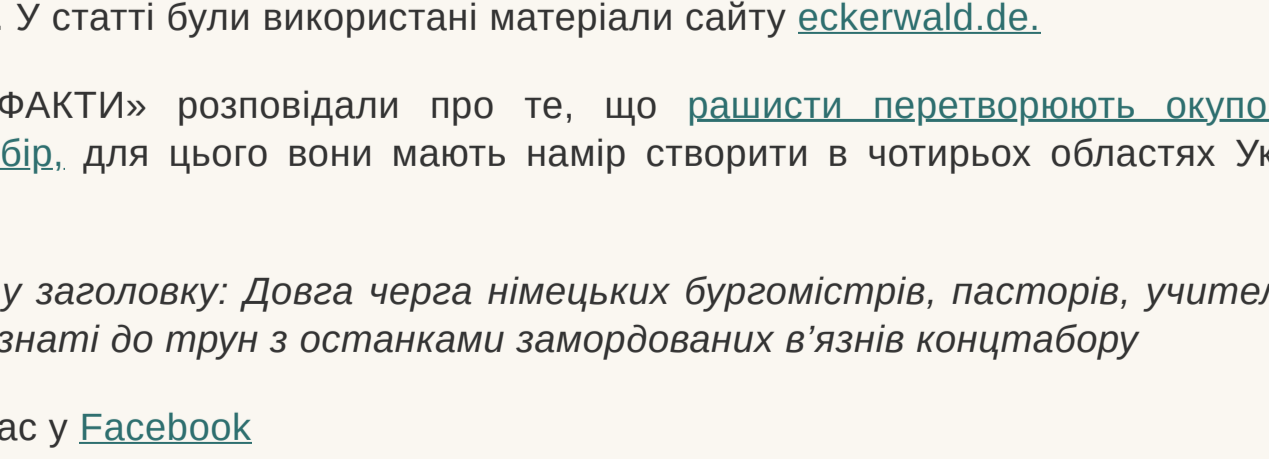
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

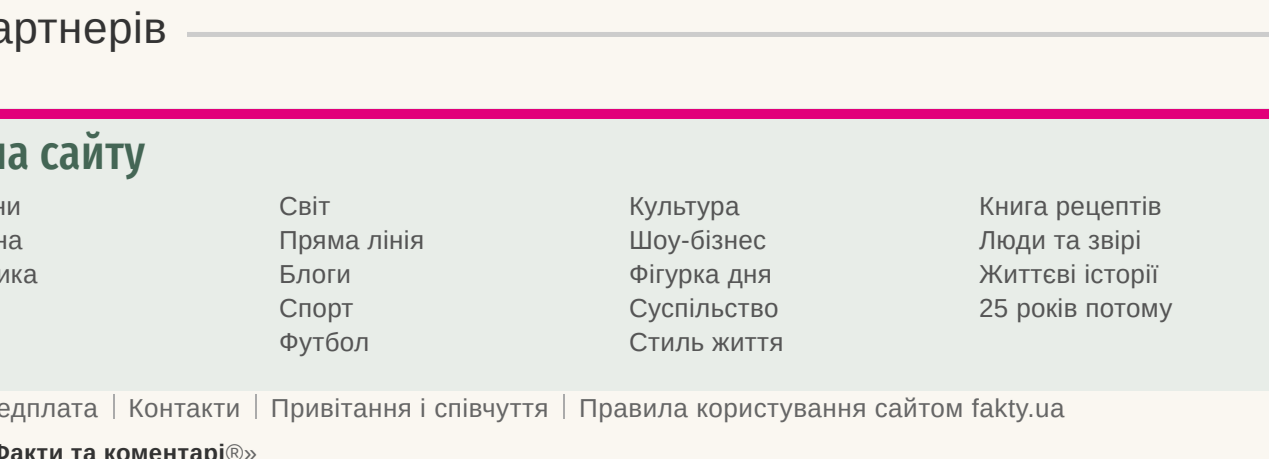
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідуючим лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «осередню української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

ПОПУЛЯРНЕ

- 1 Батько ливне Грушевському стільки грошей, що той побував шестинадцятьохривий будинок і унікальце: вийшла книга про українську інтелекцію початку XX століття 30 травня 2024 12:24
- 2 Вбввце мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після створенні вийшла книга про українську інтелекцію початку XX століття 25 травня 2024 12:25
- 3 «Тактика просоювання малими групами вже не дає корути так результатів, на які він сподівався» командир полку безпілотних систем «Лавра» 22 травня 2024 12:24
- 4 «Артист в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни 24 травня 2024 13:24
- 5 «Ми заходили на позиції, які зміцувалися в нуль»: зріка «Ті — комос» Володимир Кравчук про роки на фронті 28 травня 2024 12:24

* Файли формуються за часом 7 днів

Погода 09.06.26, Київ

23°C

Вітер: 40% шкв, 138 км/год

Вітряк: 3 м/сек, Північно-західний

Погода на 20 днів від спрощення

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

- Вбввце мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після створенні вийшла книга про українську інтелекцію початку XX століття 25 травня 2024 12:25
- Санціння слова репліку в шкці з вулпям, але ексplorація знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Туркського Євангелія XI століття 20 травня 2024 12:24
- Мазена зустрілася з королем Швеції у скелі, де спався римок: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього причетність 6 травня 2024 12:53
- Пони одні дискутували, як назвати український парламент, письменник і адвокат за рубль: опублікували оголошення про створення Центральної Ради 25 березня 2024 12:22
- Загинув в нерівному бою 224 воїн: в Києві показали репліку, яка дияном збереглася після запеклої битви 22 жовтня 2024 12:23

